

STUDIEDAG

TAX SHIFT IN DE VLAAMSE FISCALITEIT
2 mei 2019

Vlaanderen
verbeelding werkt

DEPARTEMENT
FINANCIËN &
BEGROTING

STUDIEDAG

TAX SHIFT IN DE VLAAMSE FISCALITEIT

2 mei 2019

Colofon

Publicatie Studiedag 2 mei 2019
“Tax shift in de Vlaamse fiscaliteit”

Wettelijk Depot:
D/2020/3241/135

Verantwoordelijke uitgever:
Koen Algoed, Secretaris-Generaal
Koning Albert II-laan 35, bus 61, 1030 Brussel

Concept & grafische opmaak:
Josworld

Uitgavedatum:
17 april 2020

INHOUD

Tax shift binnen de Vlaamse woonfiscaliteit: economische en bevoegdheidsrechtelijke beperkingen en opportuniteiten

prof. dr. Bruno Peeters en prof. dr. Gerlinde Verbist
(Universiteit Antwerpen)

8

Een tax shift binnen de Vlaamse personenbelasting

prof. dr. André Decoster en Stijn Van Houtven
(Katholieke Universiteit Leuven)

44

Erf- of schenkbelasting: alternatieven voor belasting op arbeid?

prof. dr. Dirk Van de Gaer
(Universiteit Gent)

66

Welke taxshifts in transport zorgen voor meer welvaart?

prof. dr. Stef Proost

---

*

* Voor de integrale weergave zie [Leuvense Economisch Standpunt 2019/175](#) "Superslim rekeningrijden voor dummies".

2

Een tax shift binnen de Vlaamse personenbelasting

André Decoster
Stijn Van Houtven

1 Inleiding

In dit artikel vatten we de exploratie samen die we, op vraag van het Departement Financiën en Begroting, deden met betrekking tot een tax shift binnen de Vlaamse personenbelasting. De resultaten werden voorgesteld op de studiedag 'Tax shift in de Vlaamse fiscaliteit' op 2 mei 2019.

In het publieke debat in Vlaanderen zien we vaak een oproep om de belasting op arbeidsinkomen te verlagen. Om een voorbeeld te geven, oud ABVV-topman Jef Maes liet in De Morgen opschrijven:

“Stel: je verdient, zoals zovelen, tussen de €1 700 en de €2 500 bruto per maand. Nog altijd een laag loon, maar toch iets meer dan het minimumloon. Door hard werken krijg je een beetje opslag. Welnu, 70 à 80 procent van die loonopslag gaat naar de overheid. Er is geen enkele grootverdiener die zo'n groot deel van een bruto inkomensstijging ziet afvloeien naar de overheid. [...] Raar maar waar. Als je loon hoger is, betaal je bij loonopslag nog altijd veel, maar wel minder dan wanneer je een laag loon zou hebben: zo'n 56 procent van je loonopslag gaat naar de (para)fiscaliteit.” (Maes 2019)

Maes heeft het hier in feite over de effectieve marginale belastingtarieven, (of effectieve marginal tax rates) afgekort EMTR's. Deze geven weer hoeveel belasting er wordt betaald op een kleine (marginale) loonstijging, en is afhankelijk van een heel aantal parameters, die mee de uiteindelijke belasting bepalen. Denk aan, het aantal kinderen ten

laste, bepaalde uitgaven die recht geven op een belastingvermindering, maar zeker ook het initiële loon of de bredere inkomsten.

Impliciet verwijst Maes ook naar twee criteria die zeer vaak gebruikt worden bij de evaluatie van belastingen: verdeling (equity) en efficiëntie. Een progressieve personenbelasting heeft de bedoeling om te herverdelen. Mensen met hoge inkomens worden aan een hoger gemiddeld tarief belast dan die met lagere inkomsten. Of nog: de sterkste schouders dragen de grootste lasten. Daarnaast verwachten we ook van het belastingstelsel dat het mensen niet afschrikt om te werken of inkomsten te genereren. Stel dat er een belastingschijf bestaat voor inkomsten boven €1 000 000 die wordt belast aan 100 procent. Veronderstellen we dat een individu zijn eigen inkomen kan bepalen, en dat elke euro inkomen genereren een zekere moeite vraagt, dan zal niemand die moeite doen, aangezien er geen enkel genot gehaald kan worden uit inkomsten boven €1 000 000. De belastingschijf van 100% is misschien wel een herverdelend idee, maar de kans is groot dat er feitelijk geen extra herverdeling komt. Efficiëntie is dus ook belangrijk.

Sinds de zesde staatsvorming werden belangrijke bijkomende bevoegdheden overgedragen aan Vlaanderen. Een deel van de fiscale autonomie die Vlaanderen sindsdien kent, bevindt zich in de personenbelasting, waar het evenwicht tussen herverdeling en efficiëntie moet gezocht worden.

De berekening van de te betalen personenbelasting bestaat, in grove lijnen, uit drie delen:

- de berekening van het totaal netto inkomen, i.e. bepaling belastbaar inkomen en aftrekbare uitgaven;
- de berekening van de belasting (algemene regels);
- de fiscale uitgaven, i.e. belastingverminderingen, en terugbetaalbare belastingkredieten.

Tijdens de zesde staatshervorming werd de personenbelasting opgesplitst in een federaal en een regionaal deel. De berekening van de belastbare basis ligt nog steeds bij de federale wetgever. Zo ook het belangrijkste deel van de berekening van de belasting: de progressieve aanslagvoeten, belastingvrije som en verminderingen voor vervangingsinkomens, met als uitkomst de zgn. 'Belasting Staat'. Echter, deze algemene regels werden geamendeerd met de autonomiefactor en de regionale opcentiemen. De Belasting Staat wordt vermenigvuldigd met de autonomiefactor. Dit bedrag wordt afgetrokken van de oorspronkelijke Belasting Staat; dit geeft als uitkomst de gereduceerde Belasting Staat, de basis voor de te betalen federale personenbelasting. Deze gereduceerde belasting wordt vermenigvuldigd met de regionale opcentiemen, om zo de regionale personenbelasting

te bepalen. De regionale opcentiemen zijn te bepalen door de regionale wetgevers, en daar is best wel wat vrijheid in. Deze kan gedifferentieerd worden naar gelang de te betalen federale belasting. Zo zou de regionale overheid de progressiviteit kunnen verhogen, door hogere regionale opcentiemen te heffen op hogere federale belastingen. Omgekeerd kan ook, al moet wel voldaan worden aan het zgn. progressiviteitsprincipe¹.

Het derde deel van de berekening van de personenbelasting ligt bij de fiscale uitgaven. Een aantal federale belastingverminderingen werden na de zesde staatshervorming bevoegdheid van de regionale wetgever, en de regionale wetgever werd ook bevoegd om nieuwe fiscale uitgaven te ontwerpen, op voorwaarde dat deze te maken hebben met de beleidsdomeinen waarvoor ze bevoegd is. De woonbonus is een voorbeeld van overdracht naar het regionale niveau. De Vlaamse overheid hervormde deze dan ook kort na de overdracht naar de geïntegreerde woonbonus. We moeten hier ook opmerken dat een deel van de overgehevelde belastingverminderingen in oorsprong een zgn. belastingaftrek waren. Ze werden ontworpen als een vermindering van het totale netto inkomen, maar werden in de aanloop naar de staatshervorming hervormd als vermindering van de te betalen belasting, waarna de bevoegdheid werd overgedragen aan de gewesten.

---

1 Uit het fiscaal memento 2018: "De gewesten moeten bij de toepassing van hun bevoegdheden het principe van de progressiviteit respecteren. Indien de opcentiemen per belastingschijf worden gedifferentieerd, kan het tarief van deze opcentiemen echter afwijken van de belastingprogressiviteit, mits naleving van twee voorwaarden: (1) het tarief van de gewestelijke opcentiemen dat op een belastingschijf wordt toegepast, kan niet lager zijn dan 90% van het hoogste tarief van de gewestelijke opcentiemen van de lagere belastingschijven, en (2) de afwijking op de progressiviteitsregel kan niet leiden tot een belastingvoordeel van meer dan 1 010 euro per jaar."

Vlaanderen kreeg dus zeker significante bevoegdheden in het ontwerp van haar personenbelasting. De drie regio's maakten hiervan gebruik door een aantal van de overgeheveldde belastingverminderingen af te schaffen. De opcentiemen echter, een belangrijk instrument in de Vlaamse personenbelasting, werden niet aangepast (tenzij na de vaststelling van de definitieve autonomiefactor). Enkel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werden de regionale opcentiemen verlaagd naar 32,591%, terwijl deze in de andere gewesten na de herziening van de autonomiefactor op 33,257% lag.

Een eerste beslissing bij het ontwerp van een tax shift is tussen welke verschillende belastingen er wordt geschoven. In deze nota hebben we er duidelijk voor gekozen om de verschuiving van belasting te laten plaatsvinden binnen de personenbelasting. Gegeven het publiek debat beschouwen we als expliciet doel de verlaging van de lasten op arbeid. We evalueren een aantal scenario's vanuit herverdelingsoverwegingen. Daarnaast bekijken we ook de effecten op efficiëntie door de effectieve marginale belastingtarieven of effective marginal tax rates (EMTR), en de participatie-aanslagvoeten of participation tax rates (PTR) te berekenen². De financiering van dergelijke belastingverlaging op arbeidsinkomsten komt van de afschaffing van een deel van de Vlaamse fiscale uitgaven.

De oefening werd uitgevoerd met het microsimulatiemodel FANTASI. Dit model

is gebaseerd op administratieve microdata afkomstig van de aangifte van de personenbelasting (IPCAL). Het model bevat een grondige modellering van de personenbelasting, en werd ontwikkeld net met de bedoeling om simulaties zoals in dit artikel uit te voeren. FANTASI bestaat uit twee modules, de calculator die de regelgeving toepast op de onderliggende data – we noemen deze module FANTASI-A – en daarnaast voorziet het model in een module die de onderliggende dataset, die altijd een aantal jaar achterloopt, projetteert door middel van uprating en herweging naar het huidige en volgende jaren. Deze module noemen we FANTASI-D. Belangrijk is op te merken dat FANTASI geen gedragseffecten berekent. We berekenen het *day-after effect* van de hervorming. Door die hervorming zullen sommigen hun gedrag op de arbeidsmarkt aanpassen, waardoor er andere effecten meespelen. Zoals in voetnoot 2 aangegeven, berekenen we niet wat die gedragsveranderingen zouden zijn, en welk effect ze zullen hebben op de Vlaamse begroting. Beide gebruikte efficiëntie-maatstaven, EMTR's en PTR's, geven wel een idee van de richting van mogelijke gedragsveranderingen.

Dit artikel onderzoekt een mogelijke tax shift binnen de personenbelasting. Met een tax shift bedoelen we dat de hervorming geen budgettaire impact heeft; i.e. de hervorming is een combinatie van een belastingverhoging en een belastingverlaging. Daarenboven focust dit artikel op de mogelijkheden voor de Vlaamse regering. We blijven dus binnen

2 Toekomstig onderzoek zal de effecten op het arbeidsaanbod doorrekenen via een structureel arbeidsaanbodmodel. Een voorbeeld van dergelijke analyse is ook te vinden in Capéau e.a. 2018a. Een andere optie is het gebruik van elasticiteiten die een structureel arbeidsaanbodmodel samenvatten, bijvoorbeeld zoals in Decoster e.a. 2015.

de grenzen van wat Vlaanderen kan hervormen binnen de personenbelasting. We gaan binnen de fiscale uitgaven op zoek naar mogelijke financiering voor een algemene lastenverlaging. De afschaffing van één van de fiscale uitgaven zoals bijv. de woonbonus, betekent inderdaad een belastingverhoging, die budgettaire ruimte creëert om de lasten op arbeidsinkomen te verlagen.

In de volgende secties bekijken we de Vlaamse fiscale uitgaven, hun impact op de Vlaamse begroting, en hun verdelingseffecten. Daarna bespreken we een aantal gestileerde scenario's voor een hervorming van de personenbelasting, die kunnen gefinancierd worden door de afschaffing van de woonbonus. Daarvan bespreken we achtereenvolgens de verdelingseffecten, en de effecten op efficiëntiemaatstaven.

2 De Vlaamse fiscale uitgaven

Sinds de staatshervorming worden een heel aantal fiscale uitgaven overgedragen naar het regionale niveau. We geven een overzicht van de belangrijkste fiscale uitgaven (federaal en regionaal) in Tabel 1.

De fiscale uitgaven met betrekking tot de aankoop van een woning werden gearceerd in het blauw. De woonbonus werd bij de staatshervorming van 2014 opgesplitst naar een federale woonbonus en een regionale woonbonus. De laatste is van toepassing op de kosten verbonden aan het verwerven van de eigen woning, terwijl de federale overheid bevoegd bleef voor de woonbonus en andere vermindering m.b.t. kosten verbonden aan het verwerven van de niet-eigen woning. Sinds aanslagjaar 2016 werden de drie Vlaamse verminderingen geconsolideerd tot de 'geïntegreerde woonbonus' die zowel geldt voor de enige en niet-enige eigen woning. Die hervorming betekende voornamelijk een verlaging van de belastingvermindering, door middel van een verlaging van het maximum aan te geven bedrag voor een hypothecaire lening. Ook werd de vermindering vanaf 2016 berekend als 40% van de aangegeven uitgaven. Daarvoor werd de vermindering berekend

aan het marginaal tarief wat kon variëren (tussen 30 en 50%).

In het rood werd een andere groep fiscale uitgaven aangeduid, die vaak samengenomen worden, nl. de belastingvermindering voor de diensten- en PWA-cheques. Deze is volledig geregionaliseerd en heeft een veel kleinere omvang dan de woonbonus.

Met het microsimulatiemodel FANTASI kunnen we de verdeling van het gebruik van deze fiscale uitgaven berekenen. We doen dit door een simulatie uit te voeren waarin we de verminderingen afschaffen, en de verdeling van de impact op de betaalde belasting in kaart brengen. We baseren ons op de regelgeving van toepassing voor inkomens uit 2019, i.e. het aanslagjaar 2020. Ook de onderliggende data werd geprojecteerd naar 2019, met de dynamische module FANTASI-D.

De simulatie is gebaseerd op (geprojecteerde) data van aanslagjaar 2015. Daardoor is een simulatie van de geïntegreerde woonbonus niet vanzelfsprekend. Deze geïntegreerde woonbonus werd pas ingevoerd na 2015, en we observeren in onze data van 2015 dus geen aangegeven bedragen voor deze vermindering. Wel zijn er aangegeven

bedragen voor de woonbonus, het bouwsparen en het langetermijnsparen. Bij welke vermindering een bedrag werd opgegeven, hangt voornamelijk af van het tijdstip van het afsluiten van de hypothecaire lening. In 2019 echter, zullen er minder leningen zijn die nog aanleiding geven tot de belastingvermindering voor het bouwsparen, aangezien deze verminderingen enkel kunnen worden gebruikt in het geval dat de lening werd afgesloten voor 2005. Omgekeerd zullen er leningen zijn die aanleiding geven tot de belastingvermindering voor de geïntegreerde woonbonus, die geldt voor leningen afgesloten vanaf 2016. En die observeren we nog niet in onze data.

Om deze problemen te omzeilen, veronderstellen we dat de hervorming van de woonbonus naar de geïntegreerde woonbonus op kruissnelheid is: alle aangegeven bedragen voor de kosten van het verwerven van een eigen woning die we zien in de data van 2015, leiden in onze simulatie tot de belastingvermindering

volgens de berekening van de nieuwe geïntegreerde woonbonus, en niet volgens de uitdovende vormen van de woonbonus, het bouwsparen, langetermijnsparen etc., zoals in realiteit wel het geval was in 2015. Het gaat dus om de verminderingen voor de enige en niet-enige eigen woning. De verminderingen voor de niet-eigen woning zijn federaal en worden in de oefening niet veranderd. Deze simulatie veronderstelt dus dat de geïntegreerde woonbonus de oudere vormen volledig vervangt, onafhankelijk van de afsluitingsdatum van de lening waarvoor de vermindering werd aangevraagd. Het geeft een idee van de fiscale kost van de geïntegreerde woonbonus wanneer die op kruissnelheid is, bij het aflopen van de leningen die werden afgesloten in 2016. Onder deze veronderstellingen vinden we dat de geïntegreerde woonbonus op kruissnelheid in 2019 de Vlaamse overheid 1,029 miljard euro zou kosten.

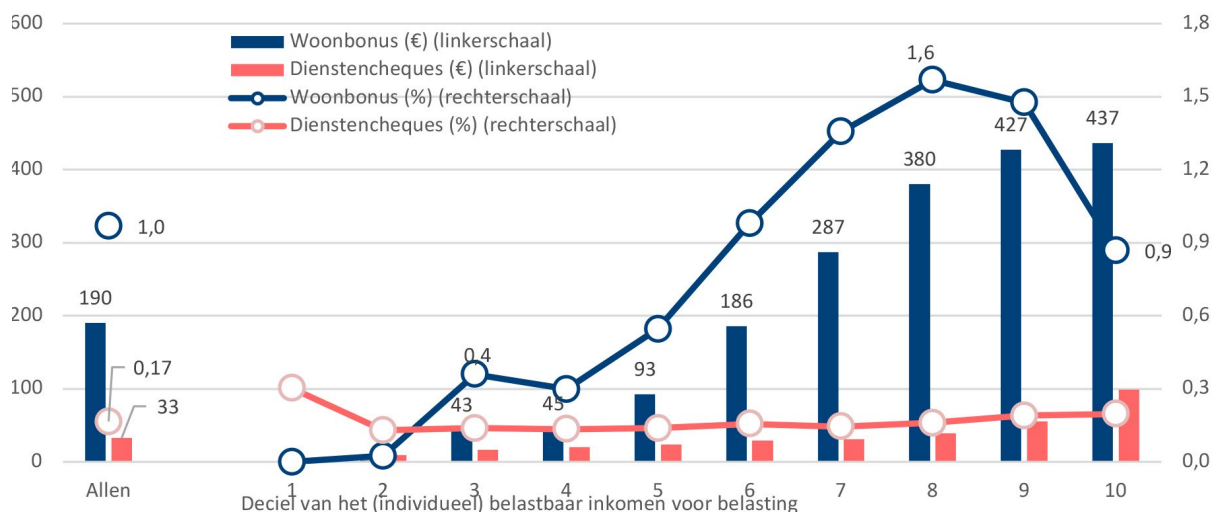
Tabel 1: de fiscale uitgaven in de personenbelasting aanslagjaar 2017 (in miljoen euro)

	Totaal	Federaal	Regionaal			
Totaal fiscale uitgaven	9 585	7 121	2 454	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
<i>waaronder – niet exhaustief</i>						
Pensioenen, brugpensioenen	3562	3562				
woonbonus	1748	29	1718	1143	485	91
Pensioensparen	532	532				
Uitkeringen ZIV	637	637				
Vermindering bouwsparen	436	39	397	246	135	16
Werkloosheidsuitkeringen	347	347				
Woon-werkverkeer	374	374				
Lange termijnsparen	307	228	79	51	23	5
Dienstencheques	215		215	181	22	12
Overuren	236	236				
Loonbonus	234	234				
Kinderopvang	156	156				
Lage activiteitinkomens	149	149				
Werkbonus	279	279				
Groepsverzekering	105	105				
Dakisolatie	41		41	36	4	0
PWA	2		2	1	1	0

Bron: Inventaris van de fiscale uitgaven 2017 (bijlage bij de middelenbegroting 2019, parlementair doc. 54 3293/004)

Bron: Inventaris van de fiscale uitgaven 2017 (bijlage bij de middelenbegroting 2019, parlementair doc. 54 3293/004)

Figuur 1: voordeel per deciel (€ /jaar en % beschikbaar inkomen)

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

In Figuur 1 tonen we de voordelen van de gesimuleerde woonbonus (i.e. de geïntegreerde woonbonus op kruissnelheid) en de dienstencheques per deciel³. Het voordeel wordt zowel getoond in €'s per jaar (€'s in 2019) alsook in % van het jaarlijks beschikbaar inkomen, nl. het inkomen na belastingen.

Het valt meteen op dat het gemiddeld effect van de woonbonus veel hoger is dan dat van de dienstencheques. Links op de figuur zien we dat gemiddeld 1% van het beschikbaar inkomen te wijten is aan de geïntegreerde woonbonus, wanneer deze op kruissnelheid is. De afschaffing zou dus zorgen voor een daling van 1% van het beschikbaar inkomen. Bij de vermindering voor dienstencheques is dit slecht 0,17 procent.

We zien dat de dienstencheques een redelijk constante procentuele impact hebben op de te betalen belasting over de inkomensverdeling. Bij de woonbonus is dit anders. In de eerste vier decielen blijft de gemiddelde impact onder de 0,4% van beschikbaar inkomen. Dit loopt op tot 1,6% in het achtste deciel. In de laatste decielen neemt de impact in euro's per jaar slechts licht toe. Relatief aan het beschikbaar inkomen betekent dit een daling tot 0,9% van het beschikbaar inkomen.

Eén van de kritieken op de woonbonus is dat het voordeel toeneemt met het inkomen. In Figuur 1 zien we dat dit zeker klopt voor het verloop van het voordeel in euro's, maar dat het procentuele voordeel, dat ook toeneemt tot in deciel 8, voor deciel 9 en 10 lager ligt. Vaak wordt uit dit patroon ook

3 De decielen werden ook geconstrueerd op basis van de IPCAL-gegevens. We baseerden ons op het individueel belastbaar inkomen dat aan gezamenlijke tarieven belast wordt, en gebruikten de OECD-equivalentieschaal om de inkomens van koppels te kunnen vergelijken met het inkomen van alleenstaanden.

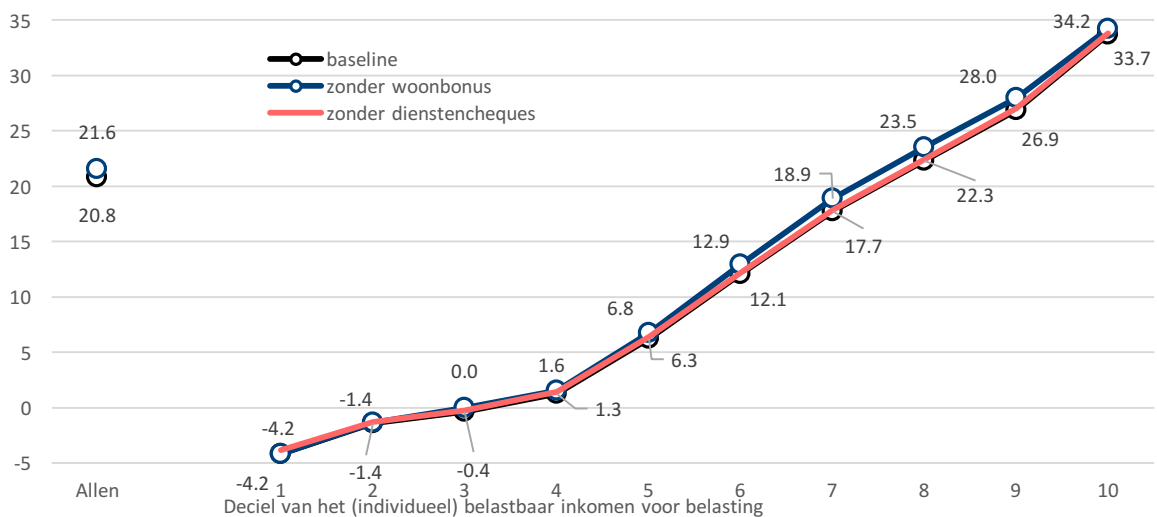
meteen afgeleid dat hierdoor de herverdelende werking van de progressieve personenbelasting uitgehold wordt. De progressiviteit komt tot uiting in *gemiddelde* tarieven die stijgen met het inkomen. In Figuur 2 tonen we daarom deze gemiddelde tarieven per deciel mét en zonder de vermindering van de woonbonus en de dienstencheques. Op de x-as staan de decielen. Op de y-as zien we de gemiddelde belastingvoet.

De zwarte lijn toont de situatie zoals gesimuleerd zonder enige afschaffing van de fiscale uitgaven⁴. Die lijn zit voornamelijk achter de rode lijn, dewelke het effect van de afschaffing van de dienstencheques toont. We zien dat deze amper een effect heeft op de gemiddelde belastingvoeten, en dus op de progressiviteit in de personenbelasting. De blauwe lijn geeft de gemiddelde belastingvoet per deciel

onder de veronderstelling dat de geïntegreerde woonbonus (op kruissnelheid) werd afgeschaft. De gemiddelde belastingvoet neemt natuurlijk toe. Maar al bij al is het effect eerder beperkt. De procentpunt toename van de gemiddelde belastingvoet is het grootst in de decielen 6 tot 9.

De progressiviteit van een belastingstelsel kan samengevat worden in één cijfer, de Kakwani-index. De Kakwani-index meet de disproportionaliteit van de betaalde belasting, in vergelijking met het aandeel in het totale inkomen. In de baseline-situatie is deze gelijk aan 0,2866. Met een afschaffing van de woonbonus *daalt* de index naar 0,2788. Een situatie mét woonbonus is dus progressiever dan een situatie zonder. Maar herverdeling, dat is de vergelijking van de ongelijkheid in het inkomen na belasting

Figuur 2: gemiddelde tarieven per deciel en verandering door de belangrijkste regionale fiscale uitgaven

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

4 Deze simulatie gaat wel uit van de woonbonus op kruissnelheid, d.w.z. uitgaven voor een hypothecaire lening van de eigen woning geven enkel recht op de geïntegreerde woonbonus. Er is geen simulatie van de (vroegere) regionale woonbonus, het regionale bouwsparen en het regionaal langetermijnsparen

met de ongelijkheid in het inkomen voor belasting, is niet enkel afhankelijk van de progressiviteit van de tarieven. Ook het gemiddelde tarief speelt een rol. Immers, een heel progressief systeem dat slechts een zeer lage gemiddelde belastingvoet kent, zal weinig herverdelen. Het samenspel van progressiviteit en herverdeling wordt meestal gemeten door de Reynolds-Smolensky index. Die meet het verschil tussen de ongelijkheid voor en na belasting, en kan afgeleid worden uit de Kakwani-index, K , en de gemiddelde belastingvoet, t :

$$RS = \frac{t}{1-t} \cdot K ,$$

met RS de Reynolds-Smolensky index. De afschaffing van de woonbonus doet de RS -index toenemen van 0,0742 naar 0,0757. De netto herverdeling door middel van de personenbelasting neemt dus licht toe bij een afschaffing van de woonbonus. De reden daarvoor is dat, hoewel de progressiviteit afneemt, de gemiddelde belasting zal toenemen bij een afschaffing van de woonbonus. Daardoor heeft het systeem meer

herverdelende kracht.

De verdelingsanalyse van de effecten van deze twee fiscale uitgaven toont aan dat een afschaffing ervan niet in de eerste plaats op verdelingsoverwegingen moet steunen. Daarvoor zijn de effecten te klein. Vanuit dat perspectief winnen de efficiëntie-argumenten aan kracht. Die nemen verschillende vormen aan. In eerste orde komen de distortieve effecten van de woonbonus op de woningmarkt zelf. De mogelijke welvaartswinst die volgt uit de vermindering van deze distortie bij de afschaffing van de woonbonus ligt echter buiten het bestek van deze analyse. Maar er worden ook welvaartswinsten geboekt door de middelen die vrijkomen bij de afschaffing van de woonbonus in te zetten voor andere lastenverlagingen. We denken dan in de eerste plaats aan een lastenverlaging op arbeid. In de volgende paragraaf werken we daarom vijf scenario's uit om de Vlaamse bevoegdheden in de personenbelasting in te zetten voor een lastenverlaging op arbeid ten belope van de vrijgekomen budgettaire ruimte door de afschaffing van de woonbonus.

3 Vijf scenario's voor een lastenverlaging op arbeid in de Vlaamse personenbelasting

We bekijken vijf scenario's van een verlaging van de belasting die kan worden gefinancierd door de afschaffing van de geïntegreerde woonbonus op kruissnelheid. We veronderstellen dus opnieuw dat alle uitgaven voor hypotheeklen voor het verwerven van de eigen woning recht geven op een belastingvermindering onder de regels van de nieuwe geïntegreerde woonbonus, en géén recht geven op de uitdovende en meer genereuze regelingen

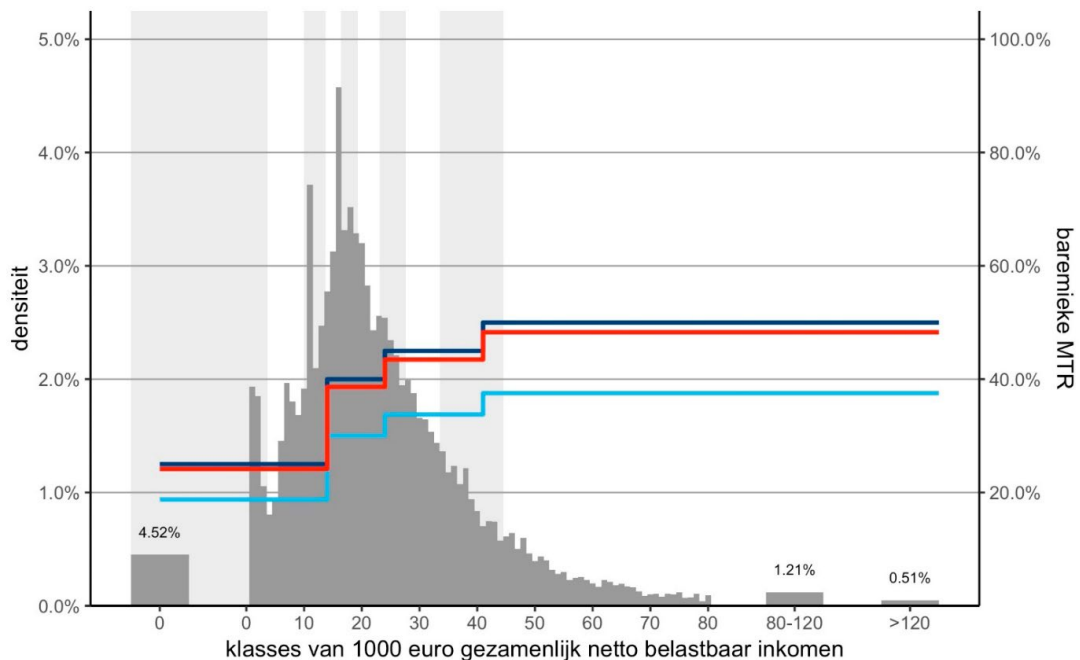
van het regionaal bouwsparen, regionaal langetermijnsparen en de regionale (gewone) woonbonus. De afschaffing van de geïntegreerde woonbonus, onder de veronderstelling dat alle rechtgevendende hypotheeklen onder die regeling vallen, geeft de Vlaamse regering een budgettaire ruimte van 1,029 miljard euro. We bekijken volgende scenario's:

A. Een proportionele verlaging van de regionale opcentiemen

Met het vrijgekomen budget kunnen de opcentiemen sterk verlaagd worden van 33,3% naar 28,7%. Het scenario wordt grafisch toegelicht in Figuur 3. Daarin worden de baremische marginale tarieven weergegeven. Dit zijn de standaard marginale tarieven, die geen rekening houden met de belastingvrije som, aftrekken, verminderingen en kredieten. De lichtblauwe lijn staat voor de marginale tarieven die horen bij de federale belasting⁵. Daarbovenop komen de Vlaamse opcentiemen, waardoor de marginale tarieven die overeenkomen met de totale te betalen belasting, een stuk hoger liggen. We geven de marginale tarieven van de totale belasting in de baseline weer door de donkerblauwe lijn.

De rode lijn toont de hervorming: de opcentiemen worden verlaagd van 33,3% naar 28,7%, waardoor de rode lijn, en dus de uiteindelijke marginale tarieven lager komen te liggen. Dit verschil is het grootst voor de hogere inkomensschijven. Op de achtergrond geven we de inkomensverdeling weer. Per klasse van 1000 euro van individueel gezamenlijk belastbaar inkomen wordt de procentuele frequentie weergegeven. De lichtgrijze balken tonen de decielen, en bevatten dus telkens 10% van de aangifteplichtigen. De meeste belastingplichtigen ervaren dus een marginaal tarief van 20% of 40%.

Figuur 3: grafische weergave scenario A: proportionele verlaging van de regionale opcentiemen

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

5 De federale belasting is gelijk aan de autonomiefactor maal de Belasting Staat, de zgn. gereduceerde belasting staat.

B. Een terugbetaalbaar belastingkrediet

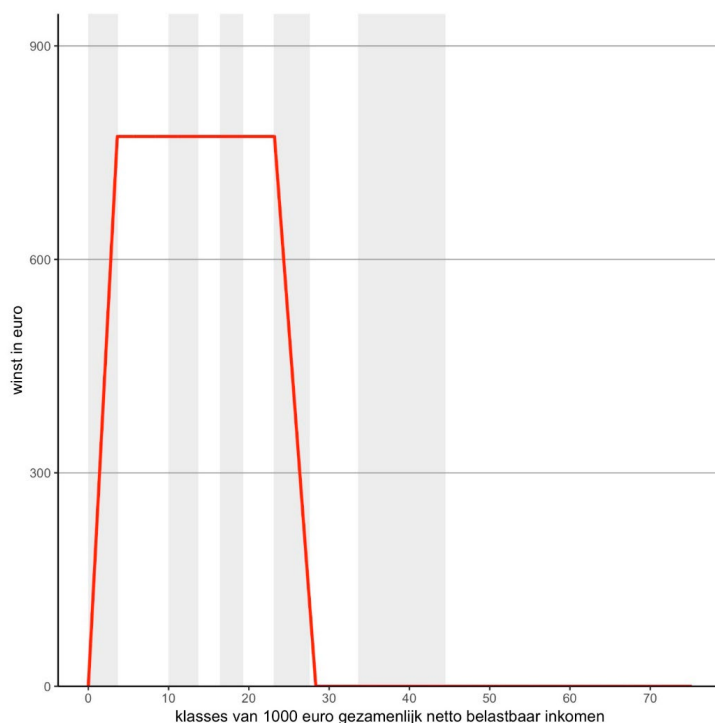
Dit scenario is de simpelste vorm van een lastenverlaging denkbaar. Ze is niet afhankelijk van de belastingberekening: elke aangifteplichtige krijgt een terugbetaalbare korting van €190,10 in de personenbelasting. Dat bedrag volgt uit de conditie van de budgetneutraliteit.

C. Een jobkorting 2.0

Een Vlaamse jobkorting werd in 2011 afgeschaft. We stellen een herinvoering voor. De jobkorting wordt enkel berekend op basis van de looninkomsten. De parameters in het ontwerp van de jobkorting werden, zoals

bij de andere scenario's vastgelegd zodat de financiering vanuit de afschaffing van de gesimuleerde geïntegreerde woonbonus volstaat. Zo kwamen we tot het ontwerp van een krediet dat 15% van de looninkomsten bedraagt, begrensd tot een maximum van €772,72. Dit betekent dat vanaf looninkomsten vanaf €5 151 het maximum wordt bereikt. De jobkorting heeft vooral tot doel om de lasten op lage lonen te verlagen. Daarom wordt er een afbouw voorzien voor looninkomsten boven €28 000. Daarboven bedraagt de jobkorting 15% van het verschil tussen de looninkomsten en €28 000. Figuur 4 toont grafisch het voorgestelde ontwerp van de jobkorting.

Figuur 4: grafische weergave scenario C: De jobkorting 2.0

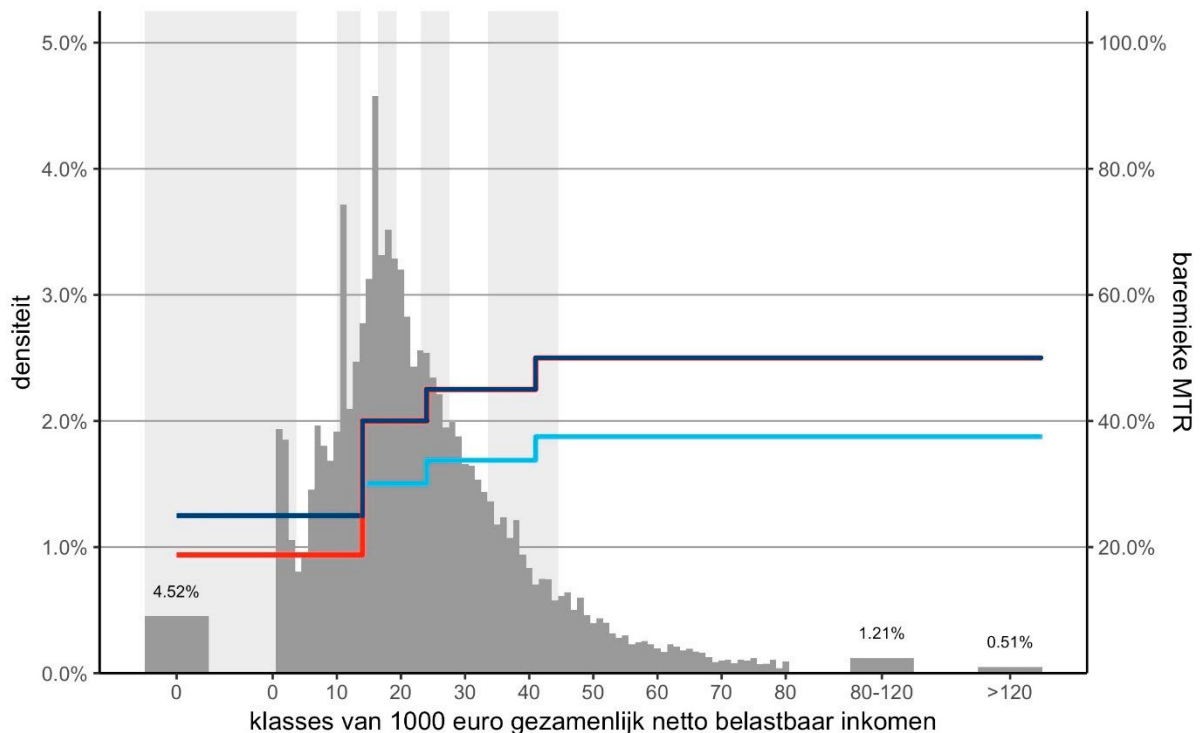
Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

D. Een gerichte verlaging van de opcentiemen – onderkant

De opcentiemen worden verlaagd tot 0 voor individuen die een gereduceerde belasting hebben van minder dan €934,32. Dit scenario geeft een belastingvoordeel via de opcentiemen voor de lagere decielen. Figuur 5 toont het effect hiervan op de baremieke marginale tarieven. Zoals in Figuur 3 stelt de lichtblauwe lijn de baremieke marginale tarieven voor die overeenkomen met

de gereduceerde Belasting Staat (de te betalen federale belasting), en de donkerblauwe lijn de marginale tarieven die overeenkomt met de totale te betalen belasting, inclusief de regionale opcentiemen. De rode lijn toont de situatie na de invoering van de compenserende verlaging: de baremieke marginale tarieven veranderen enkel voor de laagste decielen, namelijk zij met een gereduceerde belasting onder €934,32.

Figuur 5: grafische weergave scenario D: gerichte verlaging van de opcentiemen - onderkant

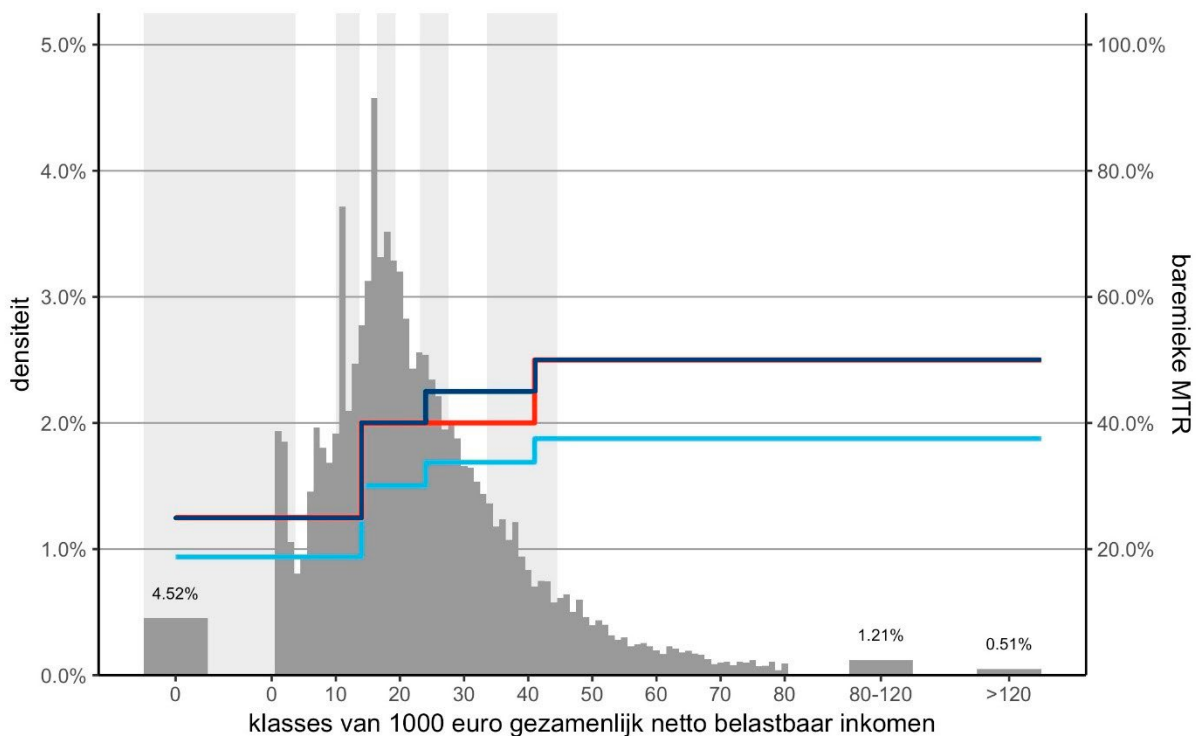

E. Een gerichte verlaging van de opcentiemen – midden

In de weken voorgaand aan de studiedag van 2 mei was er sprake van de afschaffing van de 45%-belastingsschijf door één van de regeringspartijen. Met dit scenario illustreren we dat, hoewel het bepalen van het baremieke schema bevoegdheid is van de federale overheid, het mogelijk is om dergelijke hervorming te benaderen met de regionale instrumenten in de personenbelasting. Let wel, we houden in deze geen rekening met de progressiviteitsregel die al werd aangehaald in de inleiding van dit artikel.

De regionale opcentiemen worden verlaagd voor een gereduceerde belasting die valt binnen de grenzen die overeenkomen met de 45%-belastingsschijf. Gegeven het budget beschikbaar door de afschaffing van de gesimuleerde geïntegreerde woonbonus, kunnen de regionale opcentiemen verlaagd worden van 33,3% naar 18,23% voor individuen met een gereduceerde belasting tussen €3 867,34 en €9 638,53. Door de complexiteit in de berekening van de gereduceerde belasting komen deze grenzen niet voor elk individu overeen met de inkomensgrenzen van de 45%-belastingsschijf. In Figuur 6 illustreren we de impact op de baremieke marginale tarieven.

Figuur 6: grafische weergave scenario E: gerichte verlaging opcentiemen - midden

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

4 Verdelingseffecten van de vijf scenario's

We bekijken het verschil in betaalde belasting na de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus, en de invoering van één van de vijf compenserende scenario's. In Figuur 7 wordt dit verschil weergegeven in euro's per jaar voor de verschillende decielen.

Elk paneel in de figuur komt overeen met één van de scenario's. De blauwe balken tonen het gemiddelde verlies per deciel door de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus. De rode, grijze, gele, paarse en groene balken tonen de winst door de invoering van de compenserende lastenverlaging. De zwarte lijn toont de nettowinst.

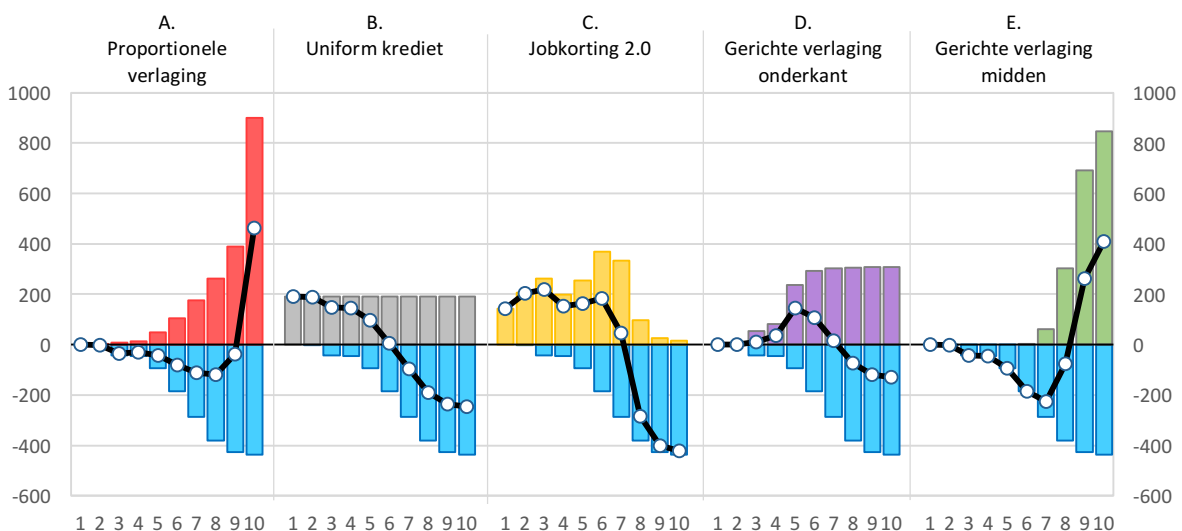
In het eerste scenario zien we een nettoverlies bij de meeste decielen. Enkel het hoogste deciel gaat er sterk op vooruit, door het relatief lage gebruik van de (gesimuleerde)

woonbonus, en dus van de werkelijke verminderingen voor hypotheek-uitgaven voor verwerven van de eigen woning, in vergelijking met het beschikbaar inkomen in dit deciel. Daarenboven zien we een zeer grote winst door de proportionele verlaging van de opcentiemen.

In het tweede scenario krijgt iedereen een krediet van €190,10. Daardoor winnen zij die het minst gebruik maken van de gesimuleerde woonbonus het meest, nl. de laagste decielen. In het hoogste deciel zien we een gemiddeld verlies van €247.

In het derde scenario werd de jobkorting ingevoerd, i.e. een belastingkrediet van 15% van de looninkomsten met een maximum van €727 en een uitloop bij looninkomsten boven €28 000 per jaar. De winst ligt, zoals

Figuur 7: de verdelingseffecten van de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus (blauwe kleur) en compensering (andere kleur)

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

verwacht, voornamelijk bij de eerste zes decielen. De hoogste drie decielen genieten amper van de jobkorting, waardoor zij het volledige verlies van de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus voelen.

Bij de gerichte verlaging van de opcentiemen aan de onderkant van de inkomensverdeling, scenario 4, is er amper winst voor de eerste drie decielen. Zij betalen algemeen weinig belasting, en genieten dus amper van de verlaging van de opcentiemen. Vanaf het vijfde deciel wordt de winst wel duidelijk, die blijft relatief constant tot de hogere decielen. Een duidelijke nettowinst is er enkel voor het vierde, vijfde en zesde deciel. Voor de hogere decielen compenseert de winst door de lagere belasting op hun eerste inkomensschijven het verlies door de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus niet.

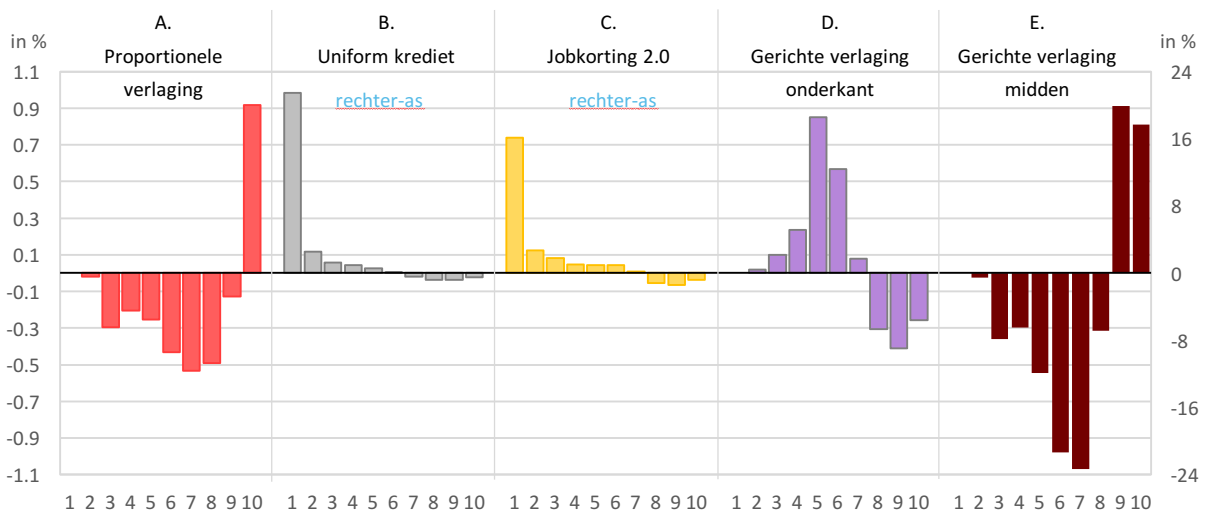
Het laatste scenario, de gerichte verlaging van de opcentiemen die de afschaffing

van de 45%-schijf benadert, toont een verlies voor de eerste acht decielen. De winst is zeer hoog voor het negende en tiende deciel, resp. €263 en €409 per jaar. Deze hervorming is zeer regressief.

Figuur 8 toont het gemiddelde van de nettowinst in procent van het inkomen na belasting (voor de hervorming) per deciel. Deze procentuele winsten worden voor scenario's A, D, en E uitgezet op de linker-as, voor scenario's B en C gebruiken we de rechter-as.

Doordat de effecten relatief worden uitgedrukt t.o.v. het beschikbaar inkomen, zien we een veel grotere rol voor de nettowinst in de lagere decielen. Bijvoorbeeld in scenario E zagen we in euro's in Figuur 7 een positief effect voor de grote decielen dat groter was, in absolute waarde, dan de grootste negatieve effecten, te zien bij decielen 6 en 7. In procent van het beschikbaar inkomen is het verlies voor decielen 6 en 7 van dezelfde grootteorde

Figuur 8: verdelingseffecten van de vijf scenario's in % van het beschikbaar inkomen

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

als de procentuele winst in de twee hoogste decielen. Daarenboven is de procentuele winst voor het voorlaatste deciel hoger dan

de relatieve winst voor het hoogste deciel, wat niet het geval was in euro's.

5 Effecten op de effectieve marginale belastingvoet, en de participatie-aanslagvoet

Naast de herverdelingsoverweging wordt in het publieke debat ook vaak gewezen op de versturende werking van de personenbelasting op de arbeidsmarkt. Zo wordt er vaak gesproken over de werkloosheidsval. Een werkloze die een betaalde job vindt, verdient wellicht wel meer, maar betaalt ook hogere belastingen en sociale bijdragen op dit hoger inkomen. Daardoor valt het verschil in netto beschikbaar inkomen tussen werken en niet-werken misschien wel veel kleiner uit dan verwacht. Als het verschil in beschikbaar inkomen met of zonder job niet hoog genoeg is, is er weinig stimulans om een job te zoeken of te aanvaarden. Omgekeerd wordt verondersteld dat hoe groter dit verschil, hoe meer mensen aan het werk willen gaan. Het in kaart brengen van de werkelijke effecten op de arbeidsmarkt in de vijf scenario's gaat het bestek van deze tekst te buiten. Daarvoor hebben we een model nodig dat de reactie van individuen op een verandering in nettolonen modelleert, een zogenaamd arbeidsaanbodmodel. Voor een recente toepassing van zo een model zie Capéau et al. 2018a en 2018b. Wat we nu wel kunnen doen is de ingrediënten van dergelijk arbeidsaanbodmodel in kaart brengen.

Zo kunnen we kijken naar de aangehaalde beslissing om al dan niet aan het werk te gaan. Deze beslissing wordt aangeduid als de intensieve marge. Om deze stimulans te bekijken berekenen we de participatie-aanslagvoet,

of PTR's, die in kaart brengen hoeveel van het verschil in inkomen tussen werken en niet-werken wordt 'wegbelast'.

Een andere marge op de arbeidsmarkt waar gedrag beïnvloed wordt, is de intensieve marge. Het gaat dan over werkenden die beslissen om meer inkomen te verwerven. Dit kan door meer te werken, promotie te maken e.d. Opnieuw zijn de werkelijke gedragsveranderingen niet geschat in deze oefening. Wel bekijken we hoe het versturende effect van het belastingsysteem op de intensieve marge wordt beïnvloed door de afschaffing van de hier gesimuleerde woonbonus en één van de compenserende scenario's. De maatstaf is de effectieve marginale belastingtarieven, de EMTR's.

Aangezien het universele belastingkrediet, waarbij elk aangifteplichtig individu 190,10 euro zou ontvangen geen effecten zal hebben op de PTR's en de EMTR's, zullen we deze niet meenemen in de evaluatie die volgt. Immers, zowel werkenden als niet-werkenden ontvangen het krediet, en een loonstijging heeft geen gevolg op de grootte van het krediet. We focussen op volgende vier scenario's: (A) de proportionele verlaging van de opcentiemen, (C) de jobkorting 2.0, (D) een verlaging van de opcentiemen gericht op de onderkant en (E) gericht op het midden van de inkomensverdeling.

We tonen steeds het verschil tussen

de situatie na de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus en de situatie na de invoering van de compenserende maatregelen. Dit laat toe om gemakkelijk te vergelijken tussen de verschillende scenario's. De effecten van de afschaffing van de gesimuleerde woonbonus worden hierdoor wel genegeerd in de analyse. Deze speelt enkel een rol via de omvang van het budget nodig voor de vier scenario's.

5.1 Participatie-aanslagvoeten

De participatie-aanslagvoeten meten hoe het belastingsysteem de stimulans om aan het werk te gaan beïnvloedt. Ze zijn gedefinieerd als één min de ratio van het verschil tussen beschikbaar inkomen als werkende en beschikbaar inkomen als inactieve (of werkloze) en het bruto-inkomen als werkende. Of

$$ptr_i = 1 - \frac{(y_i^W - t_i^W) - (y_i^{OW} - t_i^{OW})}{y_i^W}$$

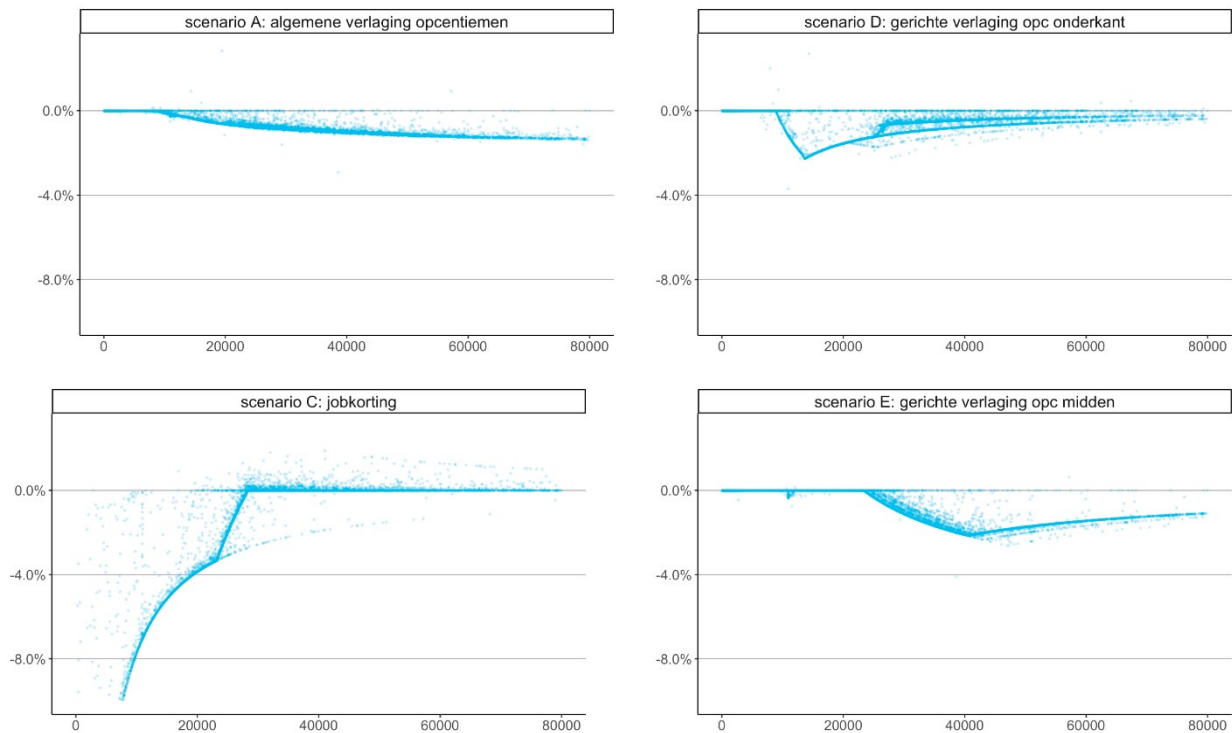
met y_i^W het bruto inkomen van individu i als die werkt, en y_i^{OW} het bruto inkomen van individu i als deze niet werkt; het superscript OW staat voor out-of-work. t_i^W en t_i^{OW} zijn de respectievelijke te betalen belastingen. In de teller van de tweede term staat het verschil in beschikbaar inkomen tussen werken en niet werken. Dit verschil wordt uitgedrukt in procent van het bruto inkomen. Het gaat

om het aandeel van de loonwinst die je overhoudt na belasting. Als we dit aandeel aftrekken van één, krijgen we het aandeel dat van de loonwinst wordt afgehouden door het belastingsysteem.

We hebben de participatie-aanslagvoeten berekend voor alle werkenden in de IPCAL-dataset. Bij dergelijke berekening is er altijd een assumptie nodig over wat het inkomen bij inactiviteit zou zijn van deze groep. Vaak wordt geopteerd voor het leefloon, wat inderdaad het inkomen is wanneer een persoon inactief is. Aangezien de keuze echter ook vaak gemaakt wordt tussen een werkloosheidsuitkering en werken, definieerden we in deze oefening het inactief inkomen als 60% van het loon, begrensd zoals het geval bij de werkloosheidsuitkering (na drie maanden).

In Figuur 9 tonen we het verschil van de participatie-aanslagvoeten in de vier scenario's met de PTR's van de baseline. Elk punt stelt één observatie (of één belastingplichtige) voor. Als dat punt onder de 0-as ligt, zorgt de hervorming ervoor dat voor deze persoon de participatie-aanslagvoet verlaagd wordt, en het dus, ceteris paribus, lonender wordt om aan het werk te gaan.

Figuur 9: het effect op de participatie-aanslagvoeten bij de vier scenario's

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

Een vergelijking van de vier panelen illustreert hoe groot het verschil is tussen de vier scenario's wat betreft de verandering van de PTR's. In het eerste scenario is het effect gering. De participatie-aanslagvoet daalt pas vanaf belastbare inkomens rond 10 000 euro. Voor individuen met een lager inkomen is er weinig invloed door de verlaging van de opcentiemen, aangezien deze individuen geen tot weinig belasting betalen. Het effect blijft gering doorheen de verdeling. Het grootste effect zien we bij de jobkorting 2.0. Omdat het gaat om een terugbetaalbaar krediet, dat enkel geldt voor werkenden, zien we een heel sterke daling van de participatie-aanslagvoet bij lage inkomens. Daarenboven is dit

het enige scenario waarbij er een verlaging is van de participatie-aanslagvoet voor de allerlaagste inkomens. Vanaf een belastbaar inkomen rond €30 000 is het effect uitgedoofd. Bij de gerichte verlagingen van de opcentiemen vinden we het effect op de PTR's op de verwachte plaats in de inkomensverdeling. Zelfs bij de gerichte verlaging aan de onderkant is er nagenoeg geen effect voor de allerlaagste inkomens.

5.2 Effectieve marginale tarieven

We hebben voor de vier scenario's ook de effectieve marginale tarieven berekend. Deze geven inzicht in de stimulans die het belastingsysteem creëert of wegneemt om werk méér te laten lonen. De EMTR is gedefinieerd als het verschil in belastingen wanneer een persoon die al werkt iets meer verdient. We kunnen dit formaliseren als

$$emtr_i = \frac{t(y_i + \Delta y) - t(y_i)}{\Delta y}$$

waarbij y_i het belastbaar inkomen van individu i , $t(y_i)$ de belastingen te betalen op die inkomsten, en Δy het verschil in arbeidsinkomen. We hebben de EMTR's opnieuw enkel berekend voor de werkenden in de IPCAL-dataset en voor Δy gebruikten we 10 euro.

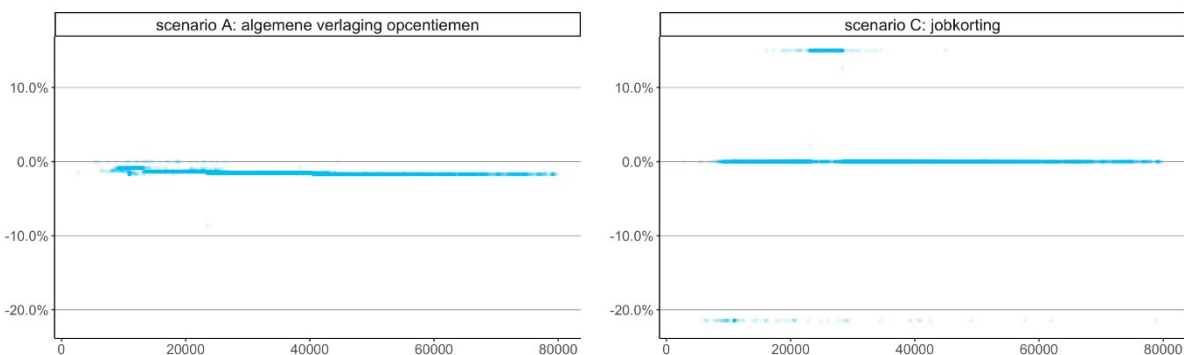
Figuur 10 en Figuur 11 tonen het verschil in effectieve marginale tarieven na invoering van de hervorming, nl. de afschaffing van de hier gesimuleerde woonbonus en de resp. compenserende lastenverlaging. Ook hier zijn er opvallende verschillen

tussen de vier scenario's.

In het eerste scenario zien we een vermindering van de effectieve marginale tarieven die overeenkomt met de proportionele verlaging van opcentiemen. Zoals verwacht verloopt die quasi-uniform over de inkomensdistributie.

Bij de jobkorting 2.0 zien we veel lagere marginale tarieven bij zeer lage inkomens. Voor sommige inkomens dalen ze zelfs met meer dan 20 procentpunt. Dit is het gevolg van de inloop van de jobkorting, zoals te zien in Figuur 4. Wanneer iemand met een zeer laag loon 10 euro meer verdient, heeft deze ook recht op 15% van 10 euro meer van het belastingkrediet. Hierdoor zouden we verwachten dat het marginale tarief zou dalen met 15 procentpunten. Dat is echter niet het geval door de forfaitaire kostenaf trek van 30%. 10 euro extra betekent voor lage lonen €3 extra kostenaf trek, en het verschil in belastbaar inkomen, de noemer in EMTR-formule bedraagt slechts €7. Het terugbetaalbare krediet wordt echter wel berekend op

Figuur 10: het effect op de effectieve marginale tarieven bij de scenario's A en C

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

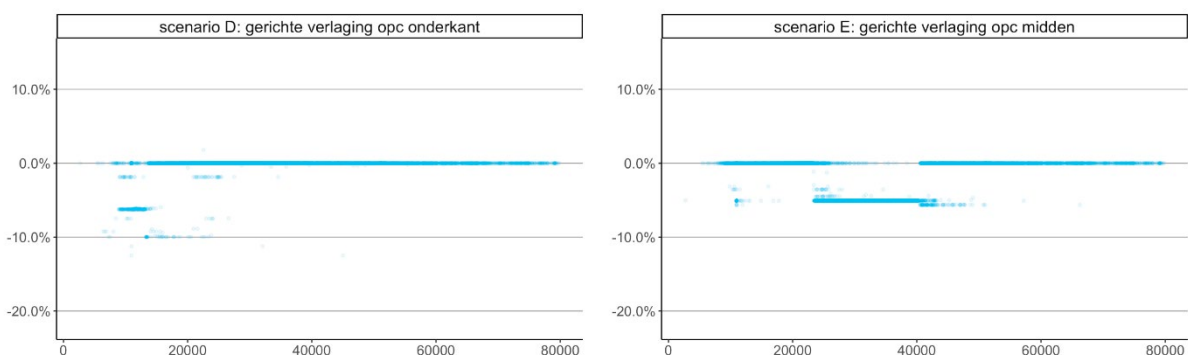
de volledige looninkomsten, en het verschil bedraagt 15% van €10. Dit betekent €1,5 minder belastingen voor een stijging van het belastbaar inkomen van €7. De uitkomst is een daling van de effectieve marginale tarieven van 21,43 procentpunten. Rond de €28 000 zien we een verhoging van de marginale tarieven met 15%. Dit komt overeen met de uitloop van de jobkorting 2.0. Voor mensen met dergelijke looninkomsten leidt een bruto loonsverhoging van €10 tot een daling van de jobkorting van 15% van die €10. Hier speelt de forfaitaire kostenaf trek van 30% niet, aangezien de aftrek die overeenkomt met deze inkomsten al op het maximum zit. Deze sprong illustreert dat een instrument dat gericht is op het verlagen van de participatie-aanslagvoeten voor de lage lonen, altijd tot hogere effectieve marginale tarieven zal leiden voor inkomens die zich

bevinden in de 'uitloop' van dergelijk instrument. Daarnaast illustreert deze grafiek ook zeer goed het nut van microsimulatiemodellen. Het gebruik van dergelijk model laat toe om rekening te houden met de interacties tussen de verschillende aspecten van, in dit geval, de personenbelasting.

Figuur 11 toont het verschil in effectieve marginale tarieven voor de laatste twee scenario's, i.e. de gerichte verlagingen van de opcentiemen naar respectievelijk de onderkant en het midden van de inkomstenverdeling.

De twee gerichte verlagingen van de opcentiemen leiden tot lagere effectieve marginale tarieven, en dit voornamelijk bij de inkomens waar de opcentiemen verlaagd worden. Bij scenario D is dat onder de €25 000 belastbaar inkomen, bij scenario E voornamelijk bij belastbare inkomens tussen €22 000 en €42 000.

Figuur 11: het effect op de effectieve marginale tarieven bij de scenario's D en E

Bron: Eigen berekeningen op basis van FANTASI en IPCAL-gegevens 2015 (inkomensjaar 2014; beleid 2019)

6 Conclusie

Deze verkennende oefening is een duidelijke illustratie van de beleidsruimte waarover de Vlaamse regering nu reeds beschikt om de lasten op arbeid gericht te verlagen. Met de fiscale autonomie die Vlaanderen verkreeg na de staats hervorming in 2014 heeft ze de instrumenten in handen om de afweging tussen efficiëntie en verdeling die bij dergelijke hervorming komt kijken, zelf te maken. De budgettaire ruimte kan gecreëerd worden door de afschaffing van de grootste groep Vlaamse fiscale uitgaven, die voor de uitgaven voor het verwerven van de eigen woning. Namelijk de geïntegreerde woonbonus, en zijn voorlopers, die nog steeds van toepassing zijn op hypotheekleningen uitgeschreven voor 2016.

De woonbonus werd na de regionalisering, in 2015, reeds grondig herzien en is vanaf 2016 hervormd tot de geïntegreerde woonbonus. De hervorming kwam de facto neer op een verlaging van de verminderingen voor de enige en niet-enige eigen woning. In deze oefening veronderstelden we dat deze geïntegreerde woonbonus op kruissnelheid is, m.a.w. dat alle lening-uitgaven die op dit moment recht geven op het regionaal bouwsparen en regionale woonbonus enkel recht geven op de minder genereuze regeling van de geïntegreerde woonbonus. Dit komt overeen met de situatie binnen 30 jaar, wanneer alle leningen die vielen onder de oude systemen, werden afgelost, onder de assumptie dat beleid niet verandert. Zelfs onder die assumpties, is er nog steeds een budgettaire kost van 1,029 miljard euro. Dit is een onderschatting van de huidige situatie. De afschaffing (of uitdoving) kan in de toekomst, wanneer alle leningen zouden vallen onder het nieuwe systeem

van de geïntegreerde woonbonus, leiden tot een budgettaire ruimte van rond het miljard (in euro's van 2019). Hiermee kan een lastenverlaging gefinancierd worden door een verlaging van de Vlaamse opcentiemen, het belangrijkste instrument in de Vlaamse personenbelasting. Die verlaging kan proportioneel of gericht gebeuren. We illustreerden dat de effecten zeer verschillend zijn, zowel op vlak van herverdeling als op vlak van efficiëntie. Ook kan er gekozen worden voor een herinvoering van de jobkorting, zeg maar de jobkorting 2.0. Deze heeft voornamelijk als doel de werkloosheidsval voor de lage lonen weg te werken. Dit zorgt voor een grotere stimulans om aan het werk te gaan, en een grotere stimulans om meer te verdienen voor de lage lonen. De keerzijde van de medaille is dat de effectieve marginale tarieven zullen stijgen voor individuen die zich in de 'uitloop' van de maatregel bevinden. Ook deze jobkorting kan gefinancierd worden door een afschaffing van de woonbonus.

Deze gedetailleerde analyse was enkel mogelijk dank zij het microsimulatiemodel FANTASI dat ontwikkeld werd in een samenwerking tussen het Departement Economie van de KU Leuven en het departement Financiën en Begroting Vlaanderen. Enkel de gedetailleerde modelering van de complexe regelgeving voor een representatieve steekproef van belastingplichtigen laat toe een zicht krijgen op de effectieve gevolgen van dergelijke beleidsveranderingen. Het model FANTASI wordt nog steeds verder ontwikkeld. Zo zal het in de toekomst mogelijk zijn om de uitdoving van bepaalde regelgeving te modelleren. Omgekeerd zal het ook mogelijk worden om nieuwe regelgeving, waarvoor nog geen

aangegeven bedragen in de onderliggende data aanwezig zijn, toch te modelleren. In deze simulatie hadden we hiervan gebruik kunnen maken voor de afloop van de oudere systemen voor de vermindering voor uitgaven voor het verwerven van de eigen woning, en de aangroei van het nieuwe systeem van de geïntegreerde woonbonus. Nu hebben we de veronderstelling dan alle aangegeven bedragen enkel recht gaven op de nieuwe geïntegreerde woonbonus.

Daarnaast zou de analyse verder uitgebreid kunnen en moeten worden door de gedragsveranderingen op de arbeidsmarkt mee te

modelleren. Ook zouden we de verdelingseffecten in een expliciet normatief kader kunnen plaatsen. In de analyse in dit artikel werd gewezen op welke decielen er meer of minder op vooruit gaan dan andere. Er werd echter niet geformaliseerd wat het doel is van een herverdelende belasting. Door dat normatieve kader te combineren met de arbeidsaanbodeffecten die we bekomen uit een gedragsmodel, en de onderliggende verdeling van het arbeidsinkomen, kan de oefening uitgebreid worden naar een 'optimaal ontwerp' van de regionale personenbelasting.

Bronnen

- Maes, J. (2019, 19 april) 'Belastingenschijf van 45 procent afschaffen, zoals N-VA wil, is ondoordacht.' De Morgen. <https://www.demorgen.be/meningen/belastingenschijf-van-45-procent-afschaffen-zoals-n-va-wil-is-ondoordacht~b8c296b5/>.
- Capéau, B., Decoster, A., Maes, S. en Vanheukelom, T. (2018a) 'Betaalt de taxshift zichzelf terug?', Leuvense Economische Standpunten, 2018/168, Leuven (Belgium): KU Leuven.
- Capéau, B., Decoster, A., Maes, S. en Vanheukelom, T. (2018b) 'Piecemeal modelling of the effects of joint direct and indirect tax reforms', Discussion Paper DPS 18.10, Department of Economics, KU Leuven.
- Decoster, A., Perelman, S., Vandelannoote, D., Vanheukelom, T., Verbist, G. (2015) 'A bird's eye view on 20 years of tax benefit reforms in Belgium', CES Discussion Paper DPS 15.07.